

Handläggare: Lars B Strand
Tfn: 50809023

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Organisation av äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar

1. Att Johanneshuset, Klockhuset, Adolf Fredrikshuset, Nya Hemmet, Wallentins korttidsboende bildar en gemensam enhet fr.o.m. 1.6.02.
2. Stadsdelsförvaltningens förslag till organisation av den nya enheten godkännes.
3. 18 platser i dubbelrum avvecklas genom utglesning på Johanneshuset och Adolf Fredrikshuset. De större lägenheter som finns kan uthyras till två boende som så önskar.
4. Stadsdelsförvaltningen får i uppdrag att se över vårddygnspriset för ovanstående enheter i syfte att kompensera enheterna för det inkomstbortfall som utglesningen medför sedan hänsyn tagits till översyn av bemanningen. En avstämning ska ske i kvartalsrapport 3 och i bokslutet.
5. I tjänsteutlåtandet redovisade åtgärder i övrigt godkännes.
6. Tjänsteutlåtandet överlämnas till länsstyrelsen som svar på begärd redogörelse med anledning av tillsynsbesök i Adolf Fredrikshuset.
7. Tjänsteutlåtandet överlämnas till länsstyrelsen som svar på begärd redogörelse angående Klockhuset.

Ylva Tengblad
Stadsdelsdirektör

Yvonne Goldberg
Avdelningschef

Sammanfattning

I detta tjänsteutlåtande föreslås att äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet exkl. Gustav Vasahemmet samordnas organisatoriskt. Vidare avvecklas boende i dubbelrum genom utglesning. Som kompensation undersöks möjligheterna att inrätta 8 nya lägenheter i Adolf Fredrikshuset.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för strategi och stöd efter samråd med utförarchefen, hemvårdschefen i Klockhuset/Johanneshuset och hemvårdschefen i Adolf Fredrikshuset. En referensgrupp bestående av dessa, chefen för rehabiliteringsenheten (eller ersättare för dem) och de fackliga representanterna har träffats två gånger under utredningstiden. Fortsatt samråd med de fackliga representanterna och lokala pensionärsrådets presidium har genomförts. Samråd har även ägt rum med utvecklingsenheten och enhetschefen för biståndshandläggarna inom beställaravdelningen. Information har lämnats i förvaltningsgruppen

I detta tjänsteutlåtande föreslås främst en organisatorisk lösning för äldreboendet i Sabbatsbergsområdet. Vidare tas fasta på åtgärder på kort sikt för att tillgodose länsstyrelsens, äldreomsorgsinspektörens och nämndens krav. Åtgärder på längre sikt behandlas i den mer långsiktiga utredningsplanen för äldreboendet på Norrmalm som stadsdelsnämnden har beslutat om. Äldreomsorgsinspektörens påpekanden i övrigt kommenteras i ett annat tjänsteutlåtande till stadsdelsnämnden.

Bakgrund

Stadsdelsnämnden beslutade vid sitt sammanträde i december förra året att resultatenheterna i Sabbatsbergsområdet inte skulle vara resultatenheter fr.o.m. årsskiftet. Tjänsteutlåtandet bilägges. Anledningen var att stadsdelsförvaltningen ville göra en genomgång av äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet i samråd med enhetscheferna och i samverkan med de fackliga organisationerna. Syftet var att anpassa verksamheten bättre till förändrade vårdbehov och att minska boendet i dubbelrum. Vidare eftersträvas en effektivare organisation.

Med anledning av uppföljningar på Gustav Vasahemmet genomförda av dels beställaravdelningen dels länsstyrelsen begärde stadsdelsförvaltningen och fick i uppdrag vid nämndens februarisammanträde att återkomma till nämnden med ett förslag på en utredning om det framtida äldreboendet inom Norrmalm. Vid det tillfället uttalande stadsdelsnämnden följande:

Att utveckla äldreboenden till moderna hem för äldre människor som behöver omsorg är en viktig uppgift för stadsdelsnämnden. Äldreboenden måste erbjuda möjlighet till stor personlig integritet och privatliv. Alla måste ha rätt till en egen sfär och en dörr att stänga om sig. Denna fråga är central för möjligheten att ge omsorg som utgår från den enskildes behov och önskemål. Eget rum med toalett och dusch och kokmöjligheter skall därför erbjudas alla som bor på sjukhem eller i annat äldreboende.

Under förra mandatperioden byggdes alldeles för få nya platser. Det saknades en insikt om behoven och en genomtänkt plan. Nu pågår ett omfattande utbyggnadsarbete för äldreomsorgen i Stockholms stad. Ännu återstår dock mycket att göra.

Behovet av fler platser i äldreboenden med heldygnsomsorg är stort i staden. I Norrmalms stadsdel kan ännu inte alla erbjudas eget rum. De kvarvarande dubbelrummen måste byggas bort, och en utglesning i äldreboendena påbörjas snarast.

Förvaltningen bör så snart som möjligt återkomma till nämnden med ett förslag till hur vi ska kunna ge alla äldre som önskar enkelrum. Det kan ske inom ramen för det utredningsarbete som nu sätts igång, men de akuta problemen måste förmodligen lösas innan den mer långsiktiga utredningen är klar.

Vid nämndens marssammanträde gav stadsdelsnämnden följande uppdrag till förvaltningen med anledning av äldreomsorgsinspektörens rapport

I äldreomsorgsinspektörernas rapport påpekas att problemet med de kvarvarande dubbelrummen i äldreboenden på Sabbatsbergsområdet slutligt måste lösas, liksom att boende där måste få större möjligheter att komma ut. Dessutom uppmantras stadsdelsnämnden att fortsätta den inledda kraftsamlingen för att minska personalens sjukfrånvaro.

Förvaltningen är redan i färd med att hitta lösningar på problemen. Vi vill ändå för tydlighets skull påpeka att förvaltningen har följande uppdrag:

- Placeringen av personer i dubbelrum som begärt att få bo i enkelrum måste stoppas. Den nyligen tillsatta utredningen för utveckling av äldreomsorgen på Norrmalm har som prioriterat uppdrag att snarast redovisa hur alla boende i fortsättningen skall kunna erbjudas eget rum.
- Utredningen får också i uppdrag att föreslå ett nytt äldreboende på Sabbatsbergsområdet. Flera av de nuvarande husen är totalt omoderna och alltför tungarbetade för personalen. I förslaget skall hänsyn tas till det faktum att många stockholmare utanför Norrmalm vill flytta till våra äldreboenden.
- Det påbörjade arbetet med att minska sjukfrånvaron ska fullföljas.
- Äldre människor har rätt till en trevlig vardag med bland annat utevistelser. Förvaltningen får i uppdrag att redovisa hur detta kan underlättas vid Gustav Vasa-hemmet och de andra boenden som har samma problem. De extra resurser som nämnden fått över sedan enheternas underskott täckts skall bland annat kunna användas till detta.

Länsstyrelsen har 2001-12-19 begärt en redogörelse för planeringen för enhetliga målgrupper, fullvärdig bostadsstandard för alla med permanent bostadsbeslut samt minskat antal boende per demensenhet vid Klockhuset.

Länsstyrelsen har vidare 2002-01-29 begärt en redogörelse för planeringen eller vilka åtgärder som finns för fullgoda bostäder, mindre enheter för dementa och fungerande klagomålshantering med anledning av tillsynsbesök i Adolf Fredrikshuset.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Allmänt

Äldre människor ska ha möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. De som behöver det ska få stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. När detta inte kan uppfyllas i pensionärens hittillsvarande boende ska stadsdelsnämnden verka för att äldre människor ska få goda bostäder i särskilda boendeformer. Inom Norrmalm är förutsättningarna för att tillgodose detta störst i Sabbatsbergsområdet exkl. Gustav Vasahemmet.

Förvaltningens inriktning är därför att de bästa bostäderna i detta område används för permanentboende med dels inriktning på personer med diagnosen demens dels personer med andra omvårdnadsbehov. Dessa bostäder ska upplåtas med hyreskontrakt för att ytterligare understryka att här är fråga om ett självständigt boende.

För äldreomsorgen i detta område föreslås i detta tjänsteutlåtande en samlad organisation med en områdeschef i ledningen. Under denna avses inrättas en ansvarig chef i vardera Johanneshuset, Klockhuset inkl. Wallentins korttidsboende, Adolf Fredrikshuset och Nya Hemmet inkl. dagverksamheten. Till ledningsorganisationen knyts också stabsfunktioner för bemanning, kvalitetssäkring och administration. Sjuksköterskorganisationen ses över för hela området i samråd med sjuksköterskornas fackliga organisation och läkarförsörjningen tryggas i samråd med landstinget.

Klockhuset

Klockhuset finns i ett fyravåningshus. De två översta våningarna bildar två enheter med äldreboende för demenssjuka med 11 enkelrum och ett dubbelrum vardera. På plan 2 finns två enheter med 10 enkelrum och 2 dubbelrum. I mitten av huset finns hiss, samlingslokaler och kontorsrum på varje våning. Varje våningsplan har en större balkong som två boendeenheter delar. Inom varje boendeenhet finns kök och matplats samt en vardagsrumsdel.

En enhetschef leder och ansvarar för Klockhuset. Verksamheten drevs i intraprenadform till den 31 mars 2002. Till sin hjälp har enhetschefen en bitr. enhetschef. Klockhuset har totalt 77 fast anställda och ca 30 timanställda. 12 är sjuksköterskor och 32 är undersköterskor. Två av rehabiliteringsenhetens vaktmästare arbetar på timmar i Klockhuset.

Rehabiliteringspersonal disponeras med 20 tim arbetsterapeut och 10 tim sjukgymnast per vecka.

Länsstyrelsen har anmärkt på följande

- Antalet boende på samtliga demensenheter överstiger 8 personer

- Verksamheten blandar permanent och korttidsboende
- Några boende delar rum
- De gemensamma lokalerna är små och ligger i var sin del av enheten, även korridoren är trång
- Dagrummet som är närmast köket/matrummet kommer att byggas om till en lägenhet
- Löpande anteckningar behöver utvecklas vidare
- Dokumentation ska förvaras på ett säkert sätt

Äldreomsorgsinspektören har dessutom påpekat att

- Kontaktmannaskap finns men utgör inte grunden till arbetets planering inom alla grupper
- Gemensamhetsutrymmen borde öppnas upp och samlas i mitten av varje boendeenhet så att personalen blir lättare synlig för de demenssjuka boende

Stadsdelsförvaltningen föreslår följande åtgärder på kort sikt

1. De två översta våningarna behålls som permanentboende för 13 + 13 med diagnosen demens. Enligt förvaltningens mening är det inte på kort sikt möjligt att minska enheterna till 8 boende eller att avveckla dubbelrummen.
2. Plan 2 omdisponeras till sjukhemsboende för 14 +14 boende, varav 4+4 i dubbelrum.
3. En områdeschef inrättas för äldreomsorgen i Sabbatsbergsområdet exkl. Gustav Vasahemmet.
4. Under områdeschefen inrättas arbetsledning med ansvar för budget- och personal inkl. arbetsmiljö på vardera Johanneshuset, Klockhuset inkl Wallentin, Adolf Fredrikshuset och Nya Hemmet inkl. dagverksamheten.
5. Organisation kompletteras med stabspersonal.
6. En lägenhet görs om till dagrum och nuvarande dagrum till lägenhet.
7. Köket öppnas upp genom ombyggnad.

Dessa åtgärder innebär enhetliga målgrupper vid varje avdelning. Enligt en nyligen utarbetat samverkansöverenskommelse mellan staden och landstinget inträder stadens ansvar att ge korttidsboende (som är en särskild boendeform) när anhöriga som vårdar personer i ordinärt boende behöver avlastning. Stadsdelsförvaltningens behov av tillfälligt boende förslås i annat ärende tillgodose inom Gustav Vasahemmet.

Övriga utvecklingsfrågor kommer att hanteras av områdeschefen.

Adolf Fredrikshuset

Adolf Fredrikshuset inrymmer tre plan. På bottenplan finns en dagverksamhet med såväl social som demensinriktning. Dagverksamhetens budget bygger på en genomsnittlig närvaro av 30 besökare per dag i 251 dagar om året. På de översta två planen finns ett äldreboende för 24 boende. Boendet består av åtta rum per plan, fyra dubbelrum och fyra enkelrum. Samtliga boende har en diagnostiserad demenssjukdom.

I boendet finns 15,48 tjänster som vårdbiträde/undersköterska och 5,38 tjänster som sjuksköterska, totalt 20,86 årsarbetare. Tjänsterna är fördelade på tre dag/kväll sjukskötersketjänster, tre natt sjukskötersketjänster, varav två tjänster är vakanta, 13 dag/kväll tjänster som vårdbiträde/undersköterska. Utöver dessa tjänster finns ca 13 personer som är intermitterant anställda och täcker upp schemat under helgerna. Bemanningen är på vardagar dagtid är 1- 1,5 sjuksköterska och 3,5 undersköterskor/vårdbiträden per våning. På natten arbetar en undersköterska/vårdbiträde och en sjuksköterska. Adolf Fredrikhuset och Nya Hemmet har en gemensam nattsjuksköterska. Rehabiliteringsenheten tillhandahåller Adolf Fredrikhuset sjukgymnast och arbetsterapeut 20 timmar per vecka.

Dagverksamheten har 6 medarbetare anställda och ca 85 biståndsbedömda deltagare. Enhetschefen är gemensam för dagverksamheten och demensboendet i huset och chef för all personal.

Länsstyrelsen har främst gjort följande anmärkningar

- Antalet boende per grupp är för högt för ett demensboende
- Mer än hälften delar rum och hygienutrymme, endast 8 platser har fullvärdig bostadsstandard
- De gemensamma lokalerna för gästerna är för få och trånga
- Arbetsmetoderna för individuell planering och löpande dokumentation behöver utvecklas
- Gästernas behov av individuellt anpassat stöd och sociala aktiviteter behöver få större utrymme i det dagliga omvårdnadsarbetet

Dessutom har länsstyrelsen begärt en redogörelse för en fungerande klagomålshantering

Äldreomsorgsinspektören har dessutom påpekat att

- Alla pensionärer har inte egna lägenheter
- Personalen saknar ett rum att vårda svårt sjuka och döende i
- Gemensamma utrymmen, framförallt vardagsrummet är för trångt
- Antalet boende bör minskas till 8 per våningsplan utan personalminskning
- Innehållet i pensionärernas vardag behöver få mer innehåll
- Sjuksköterskorna behöver ha tillgång till kontinuerligt läkarstöd
- Arbetssättet behöver utvecklas med inriktning att skapa en mer hemlik atmosfär och individuellt bemötande
- En gemensam målsättning som är levande i vardagsarbetet är en viktig förutsättning för att vården och omsorgen skall få en god kvalitet

Stadsdelsförvaltningen föreslår följande:

1. Antalet boende per våning minskas till 8 vilket leder till ökade möjligheter till individuellt anpassat stöd och sociala aktiviteter. D.v.s. 8 platser i dubbelrum avvecklas.

2. Bemanningen vardagar, dagtid minskas till 0,5 sjuksköterska och 3 undersköterska/vårdbiträde per våning
3. En samordning av sjuksköterskebemanningen, särskilt kvällar, helger och nätter, genomförs för hela Sabbatsbergsbyn
4. För att motverka bortfallet av boende iordningställs 8 lägenheter även på bottenplanet när nya lokaler för dagverksamheten har iordningställts.
5. De gemensamma utrymmena ses över i syfte att tillgodose länsstyrelsens och äldreomsorgsinspektörens synpunkter

Genom dessa åtgärder tillgodoses kritiken, utom vad gäller verksamhetsutveckling, läkarstöd och klagomålshantering. Verksamhetsutveckling pågår och kommer att underlättas av den föreslagna organisationsförändringen. Rutinerna för klagomålshantering har redovisats i Adolf Fredrikshusets kvalitetsgarantier. Dessa bifogas. Läkarstödet ses över generellt i samråd med landstinget.

Johanneshuset

Johanneshuset är ett trevåningshus. Ett våningsplan riktar sig till demenssjuka och två våningsplan till boende med somatiska sjukdomar. På varje våningsplan finns 8 lägenheter. Åtta pensionärer bor i egna lägenheter och 32 i dubbelrum. Gemensamhetsutrymme finns tillgängligt i mitten av respektive korridor. Avlastningsytan i köksdelen är snål.

Klockhusets enhetschef och bitr. enhetschef ansvarar även för Johanneshuset. Rehabiliteringsresurserna för de 40 boende är en halvtids arbetsterapeut och tio timmar i veckan sjukgymnast.

Antal anställda är 35. Hälften av omvårdnadspersonalen har undersköterske- eller vårdbiträdesutbildning. 8 är sjuksköterskor. Enheten har fungerande system för informationsöverföring mellan arbetsplatsmöten, våningsmöten, sjuksköterskemöten, vårdplaneringar.

Äldreomsorgsinspektören har bl.a. påpekat att

- Johanneshuset inte kan erbjuda enkelrum till alla boende som önskar det
- Bemanningen är otillräcklig på kvällarna
- Dokumentation behöver utvecklas till att omfatta även socialtjänstdokumentation
- Kontaktmannskapet behöver utvecklas
- De boendes meningsfullhet i vardagen behöver utvecklas

Stadsdelsförvaltningen föreslår följande åtgärder på kort sikt

1. Använd alla tre våningsplanen för demensboende
2. Antalet dubbelrum minskas till två per plan, d.v.s. 10 platser i dubbelrum avvecklas och antalet boende minskar till 30

3. Vårddygnsersättningen justeras med anledning av avvecklingen av 10 platser i dubbelrum.
4. Inrätta en arbetsledande befattning även för Johanneshuset

Minskat antal boende leder till ökad personaltäthet, vilket medför att åtgärder kan vidtas för att öka innehållet i vardagen för de boende. Socialtjänstdokumentationen ses över i en för stadsdelsförvaltningen gemensam arbetsgrupp. Ansvar för att utveckla kontaktmannaskapet åvilar arbetsledningen.

Wallentins korttidsboende

Rehabiliteringsenhetens chef svarar för Wallentins korttidsboende med 14 platser, varav 4 i dubbelrum. Personalgruppen består av sjuksköterskor, omvårdnadspersonal och sjukgymnaster och arbetsterapeut. Omvårdnadspersonalen arbetar schemalagd dagar, kvällar och två helger av fem. Sjuksköterskorna likaså, men de arbetar var tredje helg. Som mest är 5 omvårdnadspersonal, 1-2 sjuksköterskor och 1,5 sjukgymnast i tjänst samtidigt. Alla vistas där för träning under högst sju veckor. Arbetssättet anpassas till varje enskilds situation. Enligt en överenskommelse med Norra Stockholms sjukvårdsområde bekostas en del av rehabiliteringsinsatserna av landstinget. Kontaktmannaskap styr omvårdnadspersonalens arbete. Sjuksköterskorna har rollen som arbetsledare i omvårdnaden och rehabiliteringspersonalen handleder både omvårdnadspersonal och sjuksköterskor i rehabiliteringsfrågor.

Äldreomsorgsinspektören har inte anfört några anmärkningar.

Stadsdelsförvaltningen föreslår att boendet inordnas i enheten Klockhuset. Enligt den nya överenskommelsen på kommunnivå med landstinget ansvarar landstinget för rehabilitering i ordinärt boende. Huvudmännen ska gemensamt utreda förutsättningarna för en närmare samverkan avseende rehabilitering för personer i ordinärt boende. Mot denna bakgrund bör Norrmalms avtal med Norra Stockholms sjukvårdsområde omförvandlas när projektiden går ut. De två dubbelrummen behålls t.v.

Nya Hemmet

Nya Hemmet är ett ålderdomshem med 48 lägenheter i gruppboende fördelade på sex våningsplan. Två av våningsplanen disponeras av boende med diagnosticerad demenssjukdom. En lägenhet på varje plan har ett rum och de övriga är tvårummare med god standard. Rummen i tvårummarna är för små för att möjliggöra vård av personer med stort omvårdnadsbehov. På plan 4-7 används enrumslägenheten för avlastning. På varje våningsplan finns gemensamma utrymmen. På plan 1 finns också kontor för enhetschefen, olika gemensamma utrymmen, lokaler för den öppna hemtjänsten, bibliotek m.m. I anslutning till bottenvåningen finns entré, sjuksköterskeexpedition och en damfrisering.

All personal arbetar på rullande schema måndag till söndag. Utöver vårdpersonalen skall det dagtid vardagar vara tre sjuksköterskor i tjänst. På helger och kvällar arbetar en sjuksköterska och nätter delar Nya hemmet sjuksköterska med Adolf Fredrikhuset. Som mest tjänstgör samtidigt 3 vårdpersonal på de två planen med dementa och 2 på de övriga. Antalet anställda är 53 (40 årsarbetare), varav 4,5 sjuksköterskor och 8 undersköterskor. Sjukgymnast och arbetsterapeut från rehabiliteringsenheten finns dagligen, måndag till fredag på Nya hemmet.

Äldreomsorgsinspektören har bl.a. påpekat följande

- Den vård och omsorg som pensionärerna får är av ojämn kvalitet och innehållet i vardagen behöver bli mer varierat och händelserikt
- Personalgruppen saknar en gemensam målsättning för sitt arbete
- Enhetschefen har ett stort och splittrat ansvarsområde
- Med den nuvarande bemanningen på plan 4-7 lämnas pensionärerna i hög grad ensamma i de gemensamma utrymmena utan aktivitet och stimulans
- Samtliga sjukskötersketjänster bör tillsättas
- Organisation av läkarvården på Nya hemmet bör förbättras framförallt under jourtid.

Stadsdelsförvaltningen delar uppfattningen att boendets inriktning, åtaganden och arbetssätt bör ses över eftersom lokalerna inte möjliggör ett upprätthållande av kvarboendeprincipen och då personalen saknar en gemensam målsättning för sitt arbete. Stadsdelsförvaltningen avser att uppdra åt den nya områdeschefen att genomföra och redovisa en sådan utredning. Stadsdelsförvaltningen vill dock i sammanhanget erinra om att stadens riktlinjer möjliggör avsteg från kvarboendeprincipen. ”Principen om kvarboende gäller även för särskilda boendeformer. I vissa fall kan det dock, för att den enskildes vårdbehov ska tillgodoses, bli aktuellt med en flyttning till annan vårdform. Det gäller framförallt från gruppboende till sjukhem. Eventuellt beslut om flyttning ska dock alltid föregås av vårdplanering tillsammans med den enskilde och dennes anhörig/företrädare.”

Möjligheterna att flytta dagverksamheten till samlingslokalerna på plan 1 genom att ta i anspråk två tvårumslägenheter ska undersökas i samråd med den personal som arbetar i dagverksamheten. Vidare ska personalens paus- och matutrymmen ses över i enlighet med Arbetsmiljöverkets inspektionsmeddelande 2002-04-02. I utredningen bör också ingå hur enrumslägenheterna på varje våning bäst kan användas.

Ekonomiska konsekvenser

De extra resurser som nämnden fått över sedan enheternas underskott täckts skall användas till att finansiera utglesningen av antalet platser. I övrigt är utglesningen bara ekonomiskt genomförbar om behovet av att köpa sjukhemsplatser på annat håll inte uppstår istället. För att ekonomin ska vara oförändrad bör beställarsidans köp av sjukhemsplatser minska med 13. En förutsättning är således att efterfrågan på

sjukhemsplatser minskar eller att behovet kan tillgodoses genom boende i servicehus eller genom hemtjänst och hemsjukvård istället.

Bilagor

1. Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande 2001-12-06
2. Länsstyrelsens tillsynsrapport 2001-12-14 angående Klockhuset
3. Länsstyrelsens tillsynsrapport 2002-01-27 angående Adolf Fredrikshuset
4. Utdrag ur Adolf Fredrikshusets kvalitetskriterier
5. Norrmalms barnchecklista